

СВОБОДА СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК ІІ Ч. 191. Джерсі Сіті, Н. Дж., п'ятниця, 1-го жовтня 1943. No. 191. Jersey City, N. J., Friday, October 1, 1943. VOL. II.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода“: BERgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: BERgen 4-1016 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ТРИ МІЛІОНИ ЖІНОК В РОБІТНИЧИХ ЮНІЯХ

ВАШИНГТОН. — Більше ніж 3,000,000 жінок є тепер членами робітничих юній в Америці, хоч ще в 1940 р. було їх там лише 245,000. Про це говорить Елізабет Крістмен, секретарка Крайової Ліги Жіночих Юній. Перше мало жінок пришло на зібрання юній, а тепер вони беруть активну участь у всяких юнійних справах. Вони посягають уже по становища юнійних урядовців, бо мужчини нішли здебільша до війська. Користь з цього така, що юнії при укладанню нових контрактів домагаються рівної платні для жінок і в той спосіб добувають усунення двоякої платні для своїх членів. Становище жінок стало сильне особливе по великих центрах военного промислу.

НЕБЕЗПЕКА ЗРОСТУ РАСОВОЇ НЕНАВИСТІ ПІСЛЯ ВІЙНИ.

ШКАГО. — Делегати на річній конвенції Крайової Міської Ліги дискутують поважно небезпеку расової ненависті після війни. У зідді бере участь багато суспільних діячів та професорів соціології. Вони вказують на те, що вже тепер важко є жити білим з чорними у великих промислових осередках, а по війні ці відносини ще погіршаться. Д-р Луис Вірт, професор соціології в університеті Шкаго, звертає увагу на обставину, що нігри тепер дійшли до значної грошевої сили, а коли після війни почнуться „вожка платень“, повстане великий клопіт, бо нігри будуть організувати протести проти цього. Отже треба вже тепер заперестати вирижювати нігрів від білих, бо це пімститься таки на білих.

ВТРАТА ВИБОРЧИХ ГОЛОСІВ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ.

ОЛБЕНІ (Нью Йорк). — Предсідник стейвової Комісії Воєнних Баллот Вільям Стімсен обравово, що стейт Нью Йорк втратить 150,000 голосів при виборах цього року внаслідок цього, що багато мужчин забрали із стейту до военных таборів по інших стейтах та на военні фронти. Ні управа армії ні флоту не хочуть співділати, щоби переслати баллоти неприйвним, кажучи, що нема перевозових засобів. Ця втрата вже дається відчувати при нагоді реестрування виборців до голосування, бо біжучого року значно менше рееструється до голосування ніж минулими літами.

ЧИ ЖІНКИ МОЖУТЬ БУТИ ЧЛЕНКАМИ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ?

НЬО ЙОРК. — Недалекий час, коли жінка може стати командантом военных ветеранів! Таку можливість дискутували вже на зідді Ветеранів Чужинних Воєн; що саме тепер відбувається в готелю Камадор. Справу підняли при нагоді проекту резолюції, щоб допустити жінок до членства у ветеранській організації, скоро вони повернуть з военного фронту в Африці. Однак сама можливість, що жінка стане командантом ветеранів, спричинила відложення допущення жінок на членок аж до наступної конвенції ветеранів. Зате вже тепер прийняті постанови, щоб жінок допустити в членки, коли вони зорганізуються в окремі жіночі відділи.

ЮНІЙНИЙ РАКЕТНИК ЗАПЛАТИВ \$20,000 ЗАМІСЦЬ ВІДСИДЖУВАТИ ТЮРМУ.

НЬО ЙОРК. — Вільям Біоф, секретар юній фільмових робітників з тихоокеанського побережжя, дістав 10 літ тюрми за вимушування грошей від фільмових підприємств в 1941. р. При помочи членів юній він грозив підприємствам і дістав від них \$550,000 окупу. Відсидівши 5 літ, він міг вийти на волю „на паролі“, коли заплатити \$20,000, а ні, то мав би відсидіти дальших 5 літ. Учора його жінка зложила банжану суму в федеральнім суді. Біоф виходить на волю. Він мабуть буде свідком у розправі проти своїх давніхніх співників, що їх тепер ставлять перед суд.

БУДЕ МАЛО БАНАНІВ ДО КІНЦЯ ВІЙНИ.

НЬО ЙОРК. — В торговельних колах панує переконання, що доставка бананів не буде налагодана правильно до кінця війни. Їх привозять із Середушою та Південною Америки, але кораблі тепер заняті чим іншим, отже не можуть бути вжиті для перевозу бананів. Вони гниють на місці, бо до Злучених Держав довозять лише 25% тих припасів, що їх привозили перед війною.

ПОЛІЦІЯ БУДЕ ШУКАТИ ЗАГУБЛЕНИХ ЛЮДЕЙ ПРИ ПОМОЦІ ТЕЛЕВІЗІЇ.

НЬО ЙОРК. — Винахід телевізії удосконалено вже до цієї міри, що поліція буде вживати її до пошукування за згубленими людьми. Кожної другої неділі зі стації ВХВУ від год. 8.30 до 10 вечір 85 поліційних стацій будуть передавати по телевізії фотографії загублених людей. Батьки, що ім пронадають діти, будуть могли приносити фотографії дітей до поліційних стацій, а поліція буде пересилати їх відбитку по цілому краю.

Сенат приготує власну резолюцію в справі участі Америки в міжнародній організації

ВАШИНГТОН. — Сенатор Там Конелі, голова комісії закордонних відносин, оголосив заяву, що сенат приготує окрему резолюцію в справі участі Злучених Держав в міжнародній повоєній організації для втримання миру. Він каже, що сенат не чує себе звязаним резолюцією Фулбрайта, яку приняла палата послів перед тижнем, хоч підкомітет комісії студиює цю резолюцію. Інші сенатори, що належать до комісії, висловлюють думку, що сенатська резолюція може прийти під наряди сенату незабаром, однак це „незабаром“ пояснюють як час від одного тижня аж до Різдва.

ПЕРЕДБАЧУЮТЬ КІНЕЦЬ ВІЙНИ НА ПАЦИФІКУ В 1945 Р.

ВАШИНГТОН. — З полету до американських военных станцій по цілому світі повернуло трьох із п'яти сенаторів. Вони відбули конференцію з газетярами та переповідали різні враження. Найбільш інтересні були помічання з Тихого океану. Хто не був на тамошнім фронті, — кажуть — не може розуміти, чому наші воїни такі огірчені проти японців. Для вияснення подов сенатор Брустер порівняння між колишньою боротьбою проти Індіан в Америці з теперішньою боротьбою наших хлопців проти Японії. Сенатор Росел, запитаний, коли війна на Паціфіку може покінчитися, відповів, що це може статися щойно в 1945 р. Про німецьку армію він висловився, що вона може заломитися кожної хвилини, однак вона ще дуже сильна.

ТРЕБА ЗАБЕЗПЕЧИТИСЯ ПРОТИ ЕКОНОМІЧНИХ УТРАТ ВЖЕ ТЕПЕР

На запит, як вони представляють собі значіння Америки після війни, сенатори висловили думку, що тепер Америка має бази в цілому світі, але їх може втратити після війни. На їх погляд треба ще тепер тому запобігти, як довго ми орудуємо „ленд-ліз“ позичками. — Двадцять сенаторів ще не вернули до Злучених Держав, а лишилися на тихоокеанських островах.

МОРСЬКИХ ЖІНОК ЛІКАРОК НЕ ВИШЛЮТЬ НА ВОЄННИЙ ФРОНТ

ВАШИНГТОН. — Сенатська Морська Комісія приготувала резолюцію, яка протавить тому, щоб жінки Вейс, які служать у военній флотії, служили поза границями Злучених Держав. На тім самім рівні ставить резолюція жінок лікарок, що служать при Мельнінім Корпусі Военної Флотії.

Бадоліо викінчує переговори за сформування ліберального уряду

В Алжрі сподіваються скорого закінчення переговорів, які веде маршал Бадоліо за сформування нового італійського уряду. Як тільки уряд буде сформований, він виповість війну Німеччині.

Новий італійський уряд мав би мати „ширші підстави“, себто мати в собі представників різних партій, демократичних і ліберальних. За те на нього найирає передусім британський уряд. Між людьми, які повинні би належати до нього, згадується граф Карла Сфорцу, що від свого виїзду за границю постійно він жиню проти фашистського режиму.

Тимчасом у Нью Йорку граф Сфорца зовсім не показує охоти потвердити свою охоту ввійти до кабінету Бадоліо; він натякує, що, вернувши до Італії, він може зробити більше добра, будучи поза урядом, ніж будучи в уряді.

НІМЦІ ПОПУСКАЮТЬ ВАТИКАНОВИ

До Швайцарії приходять вісті з Ватикану, що нашістична окупаційна влада в Італії облекшила свій натиск на Ватикан. Папа Пій почав знову приватні авдієнції. Між Ватиканом і окупаційною владою прийшло до порозуміння, на основі котрого священникам вільно ходити свобідно по Римі навіть поза години, в котрі цивільне населення має сидіти дома.

ВІДКРИВАЮТЬ ПЛЯН РЕВОЛЮЦІЇ

Турецька Анатолійська Новинарська Агенція доносить з Букарешту, що центральний комітет румунської комуністичної партії викінчив плян повалення уряду маршала Антонеску. По поваленню диктатора владу мав би обняти уряд розвязаних демократичних партій.

Румунський уряд видав остерогу, що зараз по перших актах саботажу, заряженого комуністами в цілі перевороту, уряд розстріляє всіх комуністичних провідників та депортує їх родини.

БОЛГАРІЯ РОБИТЬ ЗАХОДИ ДО МИРА

Між Сирією й Туреччиною курсують постійно тайні дипломати. Рівночасно з тим ходять вісті, що Болгарія розпитується про умови мира. Все це викликає на Балкані враження, що Болгарія хоче вийти слідом за Італією з війни.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ПРИ РОБОТІ. — Американські війська, висаджені на острів Кіску, що належить до Алевтів, дістають першу гарячу поживу від Червоного Хреста. Поживу роздає Едвард Мучов, „полевий директор“ організації.

АЛІАНТИ ПРОЛОМАЛИ НІМЕЦЬКІ ЛІНІЇ ПІД НЕАПОЛЕМ

АЛЖІР. — Американська п'ята армія прорвала німецькі лінії на горбах коло Неаполя, добула Ночеру й Кастельмаре ді Стабія та посунула на Неаполь, що може найтися в її руках кожної хвили. З усіх фактів видно, що німці не думають далі опиратися перед знищенням містом, яке являється перною альянтською ціллю більших розмірів в Італії.

Альянти дійшли до окраїн Неаполя, обійшовши довкола вулькан Везувій і занявши Помпеї. В цих боях велику допомогу військам давали гармати з военных кораблів.

НІМЦІ ВИНИЩУЮТЬ ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ НЕАПОЛЮ.

САЛЕРНО. — Втікачі з околиць під німецькою окупацією оповідають лячні річі про німецький терор в Італії. Німецькі воїни, видно доведені до отчаю італійською здачою Альянтам, лустилися на плянову кампанію жорстокої пімсти на італійському населенню. Вони ширять знищення, не щадячи ні воїків ні цивільного населення, мужчин, ні жінок, ні дітей, з котрих одних забирають до робітничих батальонів, а других мордують або засуджують на голодову смерть.

Втікаючі утікали звичайно човнами на море, але німці кидали в ті човна ручні гранати або били по них з машинних крісів.

Німці знищили зовсім неаполітанський порт. Він цілий представляє одну руїну. Кораблі затоплені, а води всі підміновані. Над містом висять хмари димів з горіючих домів. Гуки вибухів, спричинених німцями, чути аж на Острові Капрі, центр утікачів. У місті нема поживи, і в ньому панують різні вошести.

Італійський філософ Бенедетто Кроче, що дістався на Капрі, оповідає, як німці завзялися нищити італійські скарби штуки. Він говорив, що це буде втрата не самих італійців, а всіх народів: „Італійські скарби штуки це власність усього світу. Німці не мають нічого вартісного, що можна би знищити, а що можна би з тим порівняти. Вони ніколи не мали справжньої культури, а тільки пошанування сили“.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗБИЖАЄТЬСЯ ДО СТАРОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ГРАНИЦІ.

ЛОНДОН. — Відділи червоної армії добилися вже в одному місці на півночі на віддалі 110 миль від старої польської границі, а в другому, на полудні, на 210 миль від старої бесарабської границі. Червона армія заняла теж острів Труханова на Дніпрі коло Києва. Там теж червона армія заняла Дарницю, що лежить 9 миль на схід від Києва, а далі на полудні Кременчук, на східному березі Дніпра між Києвом й Дніпропетровським.

У Білій Русі червона армія захопила Рудню, що лежить 10 миль від північної границі Білої Русі на залізничній лінії, що веде до Риги. Сталін у своїм комунікаті називає Рудню „могутньою ворожою твердиною і центром комунікаційним в напрямі до Вітебська“.

НІМЦІ ЕВАКУЮТЬ ПРИБАЛТІЙСЬКІ КРАЇ.

СТОКГОЛЬМ. — З прибалтійських країв приходять вісті, що німці, передбачаючи, що ці краї скоро стануть театром военных подій, почали на велику скалю евакуацію цих околиць.

У Латвії находяться тепер тисячі німецьких дітей, вивезених із Берліна й Гамбурга для охоронення перед альянтськими рейдами. Тепер ці діти мають знову перевезти, цим разом на захід, для охорони перед російським наступом.

Другою великою групою німецького населення над Балтиком є німецькі селяни, котрих тут спррваджено й осаджено як кольтівів згідно з політикою д-ра Альфреда Розенберга. Тепер ці німецькі селяни покидають тисячами свої кольтії й у справжній поляні перед російськими військами добувають ся від уряду перевозу у безпечніші околиці. Коли уряд не дає негайного перевозу цим так званим розенбергівським селянам, вони починають непокої; одним проявом цих непокоїв було вбивство Вільгельма Кубе, комісаря райху для Білої Русі.

Подібні страхи перед наступаючими російськими військами видно в граничних околицях Румунії.

СЕРБСЬКІ ПАРТИЗАНИ ВТРАТИЛИ СПЛІТ, АЛЕ ВДАРИЛИ НА АВСТРІЮ.

ЛОНДОН. — Югославські партизани під генералом Йосіпом Брозом („Тітом“), піддержані австрійськими патріотами, батальйоном чехів і відділом мадярів, ввійшли на австрійську територію, що нині вважається частиною Німеччини, і по битві з нацистами, обкопалися на горбах.

Німці подали вістку про захоплення від партизанів міста Спліту (Сполета). „Вільне югославське радіо“ признало факт, але каже, що ініціатива в тій околиці далі остається в руках партизанів.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)
 FOUNDED 1893
 Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
 Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
 Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрим оголошувач хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокое число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	\$7.00	One year	\$7.00
На пів року	\$3.75	Six months	\$3.75
На три місяці	\$2.00	Three months	\$2.00
Число з суботи (з англійською частинною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
One year	\$2.50	One year	\$2.50
Six months	\$1.50	Six months	\$1.50
В Джерсі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
One year	\$10.00	One year	\$10.00
Six months	\$5.25	Six months	\$5.25
Three months	\$2.75	Three months	\$2.75

НІМЕЧЧИНА БЕЗ НАДІЇ НА ПЕРЕМОГУ

У своїй промові перед краєвою конференцією британських жінок у Лондоні британський прем'єр присвятив між іншим немало уваги виглядам війни. Заповідав він, що війна може легко потягнутися до вересня 1944 року, а навіть до осені 1945 року, а його заповіді мають велику вагу в світі, бо подібні його заповіді про війну в минулому правильно сповнялися. Свою теперішню прогносту війни він спирає на свій розгляд німецької стратегії.

„А на що покладаються вороги?“ — говорив Чорчил. „На що вони надіються? Вони надіються на те, що ми змучимося. Їх надія на те, що демократії змілють далі на довгій дорозі; що тепер у п'ятому році війни виринуть сумніви, розлука й охлялість; сподіватися, що серед цього вони потраплять сконсолідувати свої сили в центральній фортеці Європи, свої далекі домашні острови в Японії, і витягнуть з нашого умучення й з розеднань, які можуть повстати між нами, засоби для добуття від нас умовин, які їм дозволили направити понесли ними втрати, зібрати наново сили й відкрити на світ, можливо ще прагтом найбільшого десятиліття, нову війну, ще страшнішу від той, через котру ми тепер проходимо“.

У подібний спосіб розглядають теперішню німецьку стратегію й політичні та стратегічні обсерватори. Відступ німецьких армій на сході представляють вони не тільки як вислід російської армії, скільки як вислід рішення німецької команди, що всі територіальні добути в Росії треба здати, бо їх дали боронити не можна. Іншими словами, відворот їх навмисний. Ще іншими словами, німці передбачили свій розгром у Росії й відтягають свої армії ближче до дому. Головна команда видно передбачує, що їй придадуться великі військові сили в Німеччині, аби її охоронити перед хаосом, розкладом і пімстою окупованих країв.

Коли нарешті війська стануть на останній оборонній лінії, тоді німецький уряд правдоподібно стане відсилати з краю чужинецьких робітників, аби вони в час розгрому не комплікували внутрішньої ситуації в Німеччині. Покищо однак Німеччина ще далі стягає до себе робітників до військових заводів, грабить краї, які вона покидає, не тільки з усякого добра, але навіть з крові.

Рівночасно з тим, як каже відома журналістка Ан О'Гер МекКормик, Німеччина робить розпучливі заходи за розділення своїх ворогів. Вона вже видно не бачить можливості врятувати своїх добутоків воєнною перемогою. Вона бачить тільки шанси уникнення розгрому, а цього може ждати тільки на випадок повного воєнного умучення в котромусь важному краю її ворогів або на випадок розбиття між Об'єднаними Державами.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

45)

„Я не дослухав того оповідання, а почав протискатися до середини здвигу. Серед вулиці лежав чоловік може до сорока літ, у подертій сорочці, окривавлений, посинілий. З голови ще капала кров. Коло нього припадала і лебеділа мала дівчина. Мене аж морозом обхопило, коли позирнув на те, а люди обступили довкола, стоять стіною та говорять, але й з місця не рушаються. А Максимову хату обступили зайди, аж заморочилося довкола, вайкіт та гаркіт такий, що й слова власного не чути.“

„Я стою, як остовпівлий, дивлюся сюди-туди, не знаю, що діяти. Аж тут виджу, з вікна виставився той самий, що забив Максима, вже геть-геть, відждо, осмілюся і кричить, поганець!“

— Так йому треба, пнякові одному! Так йому треба! А ви чого тут поставали, свині! Марш додому один з другим!
 „У мене кров закипіла.“
 — Люди, — заревів я не своїм голосом, — чи ви постоїли, чи лопали? Та не видите, що чоловіка забили перед вашими очима і ще сміються? А ви стоїте, та й ніщо? А грим же би вас Божий побив! Бий злодіїв!
 — Бий! — заревів в тій хвилі з усіх боків, аж земля здилкотіла. — Бий злодіїв, пняво!
 „То так, якби іскра в соломі впала. В одній хвилі ввесь мир став, як не той. Я ще й не озирнувся, а тут уже ціла хмара каміння посипалася на зайдів. Лиш тільки ще я видів, що той, що забив Максима, як стримів у вікні, так в

Нова сила "робочої сили"

Робітничі провідники із міліонами нових членів в робітничих юніях та з міліонами щораз то свіжого гроша в юнійних касах представляють теж і велику політичну силу, яку вони виявляють у внутрішньому державному житті, а тепер хочуть виявити і на міжнародній арені. Післявоєнний комітет Американської Федерації Праці започадує приготувати іншіми домагами мати свого репрезентанта на світовій мировій конференції. Це домагає може буде видвижене на конференції Федерації, що, починає свої наради 3. жовтня в Бостоні. Конгрес Промислових Організацій (CIO) накопичує свою амуніцію на Вашингтонській капітолу. Найновіша агітаційна брошура цієї організації каже між ін.: „Конгресменів здебільша можна приволокти змінити їхню думку, а з тим і їхні голоси, коли робітники зможуть зібратися до акції“. Зокрема CIO працює над заверненням впасти ціни при помочи субсидій і за знесення податку від голосу. CIO противиться також податкові від продажу.

Зусилля підтримані багатю касою.

За цією активністю і посиленням провідників стоїть велика армія лівих членів та великий грошевий скарб. Немає ні одної людини в нашому краю, яка зналаб, які то скарби прибирала робітничі організації, чи які вони прибирають з нагоди війни. Ці статистичні вісті вважаються стратегічною тайною, яку зберігають поодинокі організації пильно перед ривалізуючими робітничими організаціями і перед урядом. Проте Крайова Рада Робітничих Відносин всетаки прибирала дати про силу Американської Федерації Праці та Конгресу Промислових Організацій. Отже такі є цифри щодо числа членів:

У 1935 році: 3,890,000 членів; в 1936: 4,700,000 членів; в 1937: 7,400,000 членів; в 1938: 8,000,000 членів; в 1939: 8,200,000 членів; в 1940: 8,500,000 членів; в 1941: 10,500,000 членів; в 1942: „коло“ 13,000,000 членів, а в 1943 році „понад“ 13,000,000 членів. Очевидно, що за числом членів іде сила гроша. Провідники юній кажуть лише загально, що робітники в теперішніх часах безупину збільшують касу юній. Питання, що діється з цими грошми?

Скріпляють після-воєнний скарб.

Багато гроша витрачається на організацію. Як корпорації, так і юнії мусять платити те-

пер більше за адміністрацію. Та не зважаючи на видатки, багато гроша тепер заощаджується на повоєнні часи. Федеральні урядовці передбачують, що цих грошей уживуть юнії на страйки, колиб так прийшло до знижки платень після війни. На всякий випадок юнії тримають свої фонди на поготівлю. Вони не інвестують грошей в підприємствах, і що найвище купують бонди. Декий відсоток цих фондів інвестують, наприклад, в будинках, але в своїх власних, от квартира CIO в Шікагу приміщена в бущім будинку Національного Республіканського Комітету, а юнія Злучених Майнерських Робітників у Вашингтоні приміщена в бущім університетським клубі. Однак в засаді, кажуть представники робітничих організацій, вони навчилися господарки з критичних часів в 1930 роках. Тоді Братство Залізничних Машиністів було власником майже цілого міста Вінніс на Флориді, яке перемінилося пізніше в місто тиней. Свого часу юнії були власниками 30 банків, тепер вони мають лише 3. Юнія Амагайтед Калтінг Воркерс ще є власником кооперативних мешкальних будинків у Нью Йорку. Тепер уже юнії не інвестують дальше грошей.

Причини зросту робітничих юній.

Федеральні урядовці подають кілька причин зросту сили робітничих організацій в часах війни. Деякі думають, що головною причиною є настання Воєнної Робітничої Ради на збереження постанови про „членство в юніях“, але засадничо панує переконання, що тепер юнії мають більше гроша на організаційні видатки. Коли де провітає воєнний промисл, там відразу іде представник юнії і розпочинає організаційну працю. Крім цього членство в юніях тепер примусове, бо юнія не допускає до підприємства робітників, як вони не впишуться до юнії, або коли хоч не заплатять місячної карти за право працювати в фабриці. В той спосіб, наприклад, юнія Юнайтед Стіл Воркерс зроста із 400,000 членів сперед війни до 900,000 членів, упродовж війни досі. Та ця юнія є одна з кількох, що оголосили приаждно свій звіт. Інші незалежні юнії цього не роблять, бо хотять закрити свою силу.

Число членів в незалежних юніях важко встановити, бо не раз підіймається питання, чи такі організації є взагалі юніями. Однак юнія Злучених Майнерських Робітників не скриває цього, що вона має 600,000 членів, хоч федеральні урядовці думають, що ці цифри перебільшені. Машиністи, що недавно виступили з американської Федерації Праці, мають теж 600,000 членів, телефонічні робітники 150,000, Краєва Морська Юнія зроста з 35,000 на 90,000 членів, але з них згинуло яких 5,000 на кораблях, сторпедованих німцями. Є це більша пропорція втрат ніж у бойових рядах. Крім цього 107 з них попало в воєнний полон.

Зніше дізнався, що вона скінчалася на ніч. Розваливши Максимову хату, люди немов самі себе злякали й розлетілися кожне в свій бік. Зайди, також переполошені, не показували зі своїх нор, — аж десь над вечором деякі сміліші повиязали, почали роззиратися... До Максимової хати, а там щось пишеть. Розривають звалища, видять: три зайди неживі, а п'ять покалічених. Пропало. Звідла, правда, комісія, позабирала була кількох до арешту, от так на здогадь, та й випускали швидко на волю.

„А Марта лишилася в мене. Чесні бориславці мали, видко, багато свого діла і не втручалися до бідної сироти. Лиш часом деякі жінки приносили їй це та те їсти, випрали рубатку“⁴⁵, облатали, та й тільки всього. Їй було тоді дванадцять літ. Не або ладна обоню, — але розумна була дитина, а щира така, як своя душа. Зрачу плакала за втіцем, ну, але згодом сама видить, що робити? Привикла. І так вам привязалася до мене, як до рід-

„Але в мене за той час що

Український народ такий, як і інші народи

Що думає й як відчуває український народ у тій війні? Такі питання ставлять нам часто, даючи до розуміння, що властиво тяжко нам тут знати, що думає та як відчуває український народ в Європі.

Коли іде про оборону української землі перед нацистською окупацією, то це річ усім відома, як по героїськи Україна себе обороняє. Зате не таке ясне, каже дехто, яка є справжнє теперішня воля українського народу щодо майбутнього України.

На те можна відповісти дуже просто: український народ відчуває і в цьому випадку в подібний спосіб, як відчувають у таких справах всі інші культурні й свободолюбні народи.

Берім такий приклад: недавно подавали часописи, що ніпонці обіцяли Бурмі незалежність. Не знаємо цілком точно, як там є з національною свідомістю і висотою культури бурманців, але у всякому випадку не стоить вони дуже високо, а проте, як бачимо, ніпонці обіцяють їм незалежність. Очевидно, що це є гачок, на який ніпонці хочуть зловити легковірних, але видно, що цей „гачок“ має велику притягаючу силу, бож ніпонці почали видигати незалежність Бурми, щоби тим приподобитись бурманцям.

Або пригляньмося тому, що говорить Сталін про Польщу. Чейже не може бути таких навінь, щоб не розуміли, що Польща є у планах Сталіна, а проте він говорить постійно про „незалежну Польщу і силу“⁴⁶. Як реаліст він розуміє, що не зважаючи на сприяюче йому міжнародне положення, він таки мусить рахуватись з польським народом, а навіть не припускає, щоби той народ не бажав незалежної Польщі.

А чий український народ мав би бути іншим від бурманців?

Майнерських Робітників не скриває цього, що вона має 600,000 членів, хоч федеральні урядовці думають, що ці цифри перебільшені. Машиністи, що недавно виступили з американської Федерації Праці, мають теж 600,000 членів, телефонічні робітники 150,000, Краєва Морська Юнія зроста з 35,000 на 90,000 членів, але з них згинуло яких 5,000 на кораблях, сторпедованих німцями. Є це більша пропорція втрат ніж у бойових рядах. Крім цього 107 з них попало в воєнний полон.

ців чи поляків? Ми нарочно вибрали такі два екстремні приклади, щоби вказати на те, що кожний народ уже своєю природою змагає до незалежності. Та, як знаємо, проти українська пропаганда, оперта головно на Москві, представляє український народ таким, що він одиникий у світі не бажав самостійності і незалежності, а доконче хоче бути під Москвою. Усі відомості, які доходили досі до світа з України під Советами, виходили постійно з Москви, а не з Києва. Москва заступала українському народови столицю. Під тим оглядом було на українських землях під польською окупацією остільки інакше, що американські чи британські кореспонденти мали час від часу доступ до Львова чи Галичини і передавали часом щось і про українське життя з першого джерела і з протестами проти польської влади, як це було наприклад в часі польської нацифікації. Та з України під Советами і таке не виходило в широкий світ. Якщо Москва щось перепускала від українців, то хіба тільки заяви, що Україна не хоче самостійності, і незалежності, а тільки бажав навіки бути під Москвою. Теж і українська історія, передавана Московою, являється тільки в такому виді, що весь український народ увесь час був з Московою. Зате поміняно або сфальшовано там усе те, що повинно передавати, як український народ проливав свою кров за цілковиту незалежність України. Москва знає добре, що український народ так само змагав і змагає до здобуття незалежності, як змагав і змагає до цього кожний інший народ. А проте веде безпощадну пропаганду, що має вказати перед світом щось інакше, добираючись у тій пропаганді навіть і до американських і канадійських українців, що ще одиникий мають змогу сказати правдиве слово про український визвольний рух.

Ось так стоять ці справи в часі, коли вже говорять всюди про повоєнні границі, себто про те, що станеться з свободою різних народів, а в тому і українського народу. Супроти цього й ми, американці, та канадійці з українського роду, мусимо тепер причинитись до справи тривалого мира в такий спосіб, що будемо відбивати облуду і хитроні бущих чи теперішніх окупантів українських земель, коли вони голосять, що український народ не хоче бути незалежним.

Ось ті речі треба знов висянити. Про них треба знов писати в такий спосіб, щоби інформувати правдиво світ про ці справні відчуження українського народу, що бажав собі визволення України спід усіх минулих і теперішніх окупантів на те, щоби на українських землях могли вже раз стати господарями ті, що на них живуть з давня давня.

П. Х.

також такий сирота нещасливий, як і вона. Ріпник, заріпник — Іван Півторак звався, — та ти, Андрусо, знав його добре... Зачав ходити. Виджу я, що дівчина до нього липсе, розпитує, розвідую про Івана, говорять: щож, бідний, ну, але хлопцеві чесний, робучий, розумний. Якось раз так при недрі він до нас, гадав, що Марта дома, а Марти не було, десь виїшла. Хоч він геть їти, а як члосу: „Щож постій, Іване, щось маю тобі казати“. Став він, запалив трохи, далі сів на лавку.
 — Ну, що там такого? Кажіть! — повідає.
 „Я посидів трохи, мовчу й позирюю на нього. Не знає чоловік, як би то зачати, щоби нібито і просто з моста і щоби дечим не вразити хлопця.“ (Дальше буде).

Одна комуністична газета, що виходить українською мовою, подала недавно таке: „Розповідають про кулеметника Василя Антонюка. Під Сталінградом він три дні бився з німцями за висоту. Його поранило осколком в праву руку, а другий раз смертельно в груди. Вмираючи він попросив своїх товаришів: Підведіть мене, підтримайте, подивлюся на Україну. — Так і вмер Василь Антонюк, хлопець з Чернігівщини, підтриманий під руки, з обличчям зверненим до Дніпра. Останнім зором своїм він прощався з Україною, батьківщиною своєю, яку він любив і був привязаний до неї, за яку він життя своє віддав захищаючи її від фашистських бестій“.

До цього додається, що „міліони таких патріотів-героїв — виростила Україна“.

Так, були і є в Україні міліони таких, для яких Україна є батьківщиною, для яких Дніпро і Київ є святими... і до яких вони в останній мінуті свого життя звертають свої очі. Отже не до Москви, а до Києва! Щільком так, як чесний і патріотичний москаль звертає свої очі до Москви, бо це столиця його батьківщини, так звертає очі в сторону Києва і кожний чесний й патріотичний українцев. Він може гинути під Сталінградом, але він там гине за Україну. Він може жити з москалем як з рідним братом і разом з ним боротись проти спільного ворога, але він хоче почуватись з ним як рівний з рівним теж і в державно-самостійницькому значінню.

Міліони українців згинули в тій війні за свободу світа в тій вірі, що по ній теж і Україна стане свобідною, та що нею рядитимуть жителі України, а не зайді-окупанти, якими є не тільки німці, але й ті всі чужинці, що хотілиб панувати в Україні по німецьким відступі з України. І чи може український народ інакше думати і відчувати? І чи який він не мав надії на таку свободу, то чи проливав би стільки крові на те, щоби і по цій війні дїстав далі диктати з Москви чи Варшави?

Вмираючи під Сталінградом український вояк споглядає в останній мінуті свого життя в сторону Дніпра і Києва, як тих, що є символом тої української державности, коли Київ був політичним і культурним центром східної Європи. Ось так, а не інакше відчуває кожний українцев; кожний, що є з української крові, а знає хоч трохи правди про важку боротьбу українського народу за волю України.

Ось ті речі треба знов висянити. Про них треба знов писати в такий спосіб, щоби інформувати правдиво світ про ці справні відчуження українського народу, що бажав собі визволення України спід усіх минулих і теперішніх окупантів на те, щоби на українських землях могли вже раз стати господарями ті, що на них живуть з давня давня.

П. Х.

⁴⁵ Рубатка — робітничий, що видобувають нафту (ropy).
⁴⁶ Туй — тутешній.

М. Чубатий.

Життєва трагедія о. Григорія Грушки, основника "Свободи"

Брак картин життя американсько-українських діячів.

Переглядаючи ювілейну книгу Українського Народного Союзу чи теж останнє ювілейне число „Свободи“ не найшов я нічого ближче про причини, що привели о. Григорія Грушку прибути за море та посвятитися важкій піонерській праці серед українських виселенців в Америці. Ще скажу, що взагалі в різних американських виданнях, що накреслюють картини минулого української еміграції в Америці, замало подається вісток про особисте життя акторів, себто дієвих осіб. А шкода, бо це саме надає великої кольористики пестрому образному історії американської еміграції. Замало є цього, на що саме в Америці все кладуть велику вагу „Who Is Who?“ Замало підкреслювана є персональність діячів. Це, по моїх думці, повинні ми якнайкорше доповнити, доки ще живуть люди, що пам'ятають та знають подробиці життя, а тим чином й тло праці дієвих осіб американської еміграції.

Ніде правди діти, що особи, й споміж народу й споміж інтелігенції, які прибували до Америки, це були на всякий випадок типи оригінальні. Не кажу, що злі чи добрі, талановиті чи менше талановиті, ідейні чи менше ідейні, але були це оригінальні типи, з яких багато могло бути доброю темою для автора повісті чи новели. З різних мотивів різні люди приїздили до Америки. Споміж народу найбільше прибувало таких, що хотіли поправити свій матеріальний добробут; але й це вже доказ підприємливості, деякого підприємства. Приходили тут люди дуже солідні, приходили теж авантюристи.

Таке саме можна сказати про інтелігентів. Одних приганяла до Америки молодеча охота зажити пригод, шукати екзотики у житті, других зломане життя якоюсь невдачою чи трагедією, третих гонив молодечий ідеалізм працювати між емігрантами, а багатьох менше ідеальні причини. Неодні мусів прямо їхати до Америки, коли в краю під ним горіла земля. Знов остання визвольна боротьба перекинула за океан теж першу групу українських політичних емігрантів.

Якіб не були причини виїзду українських людей до Америки, то з виїмком пошукувачів тільки доларя, життя всіх других оригінальне та варта цього, щоби дати їх образки, доки їх ще можна дістати. Вимруть перші піоніри, так і це правдиве тло та ціла історична кольористика дієвих осіб американської еміграції пропадає на віки, піде з ними до гробу.

Життя о. Григорія Грушки у мой хлопячий пам'яті.

Такі думки насунулися мені, коли прогадує собі картинку одної галицької родини, що затилила на життя покійного о. Григорія Грушки, основника „Свободи“ та одного із ідейних піонерів, духовних інтелігентів американської еміграції. О. Григорій Грушка не приїхав до Америки по долари, його вигнала життєва трагедія, про яку саме хочу розповісти, щоб не пропала на все.

Отець Григорій Грушка був для мене особю цілком не знаною, тому я не всім дати його життєпис, тільки накреслюю одну сторінку його життя. Припадок в Тернополі при цій самій вулиці, де мій родинний дім, де я від дитинства зріс та покінчив вищі та середні школи, себто при вулиці Глиняній (пізніше вулиці Чарнецького, а за української

влади Марка Вовчка) жила жінка о. Григорія Грушки. Жила навіть в домі моєї тети, замужньої Литвин, у малій кімнатці, на яких три ярди завдовжки та два виширш. Була це мала нужденна кімната ліпняки-хати подільського рільника. Життя вела в найстрашнішій нужді й там теж вона своє життя покінчила. Її життя та зв'язане з нею життя о. Грушки це теж досконала тема для автора повісті з найбухішою фантазією. Розповідь про нього так, як мені лишилося воно з дитинячих моїх літ.

О. Григорій Грушка був талановитим чоловіком. Покінчив богословські студії на університеті у Львові та звичайним способом патріархального життя галицького духовенства оженився та висвятився. Оженився не як 90 відсотків п'ятою в священничім домі, тільки в домі світського, мабуть податкового урядовця в Тернополі (Шенкерика, з його дочкою Євгенією Шенкеричкиною).

Був це дід старосвітської моди; теця Шенкеричка говорила постійно ще польською мовою, як багато українсько-галицьких інтелігентів тих часів. Було там більше дітей. Знаю тільки, що брат жінки о. Грушки був теж священником, мабуть навіть чи не товаришем самого о. Грушки з духовної семінарії тай чи не дорогою цього знайомства прийшло до подружжя о. Грушки.

Жінка о. Грушки, Євгенія з Шенкериків Грушка, була вихована в душі типового заощадження дрібного галицького урядовця та стояла під якимсь дивно непереможним впливом матері, правдивої дивачки. Саме це дивацтво теці о. Грушки стало причиною життєвої трагедії о. Грушки та його дружини.

„Генцю Грушка цен забіє“.

Кілька днів по шлюбі Григорій Грушка поїхав до Львова на свячення та вернувши до дому теці вже священником бажав з ними розпрачатися та піти на своє. Стара Шенкеричка не могла, розстатися з дочкою та не пустила дочку жити зі своїм чоловіком. Вона виторювала у дочці якийсь страх, повторюючи постійно до неї слова: „Генцю не їдь до него, бо Грушка цен забіє“, Генця вихована, як популярно кажуть, за фартушком мами, стояла під якимсь таким непереможним впливом матері, що ніяким чином не могла звільнитися спід духового натиску матері дивачки та слухала її. Чи крилася за тим, хоч яка напів розумна причина, не знаю.

Ніщо не помагали просьби о. Грушки, ніщо інтервенція рідного брата Генці о. Шенкерика, нічого не помагали сотні разів заходи місцевого пароха Тернополя о. Громницького. На кожне переконування стара Шенкеричка вперто все відповідала твердим ні, не пушу її, а дочці постійно повторювала те саме: „Генцю не їдь до Грушкі, бо он цен забіє“. Тернопільський парох о. Громницький вже й уживав підступу, щоби переконати дочку тоді, коли не було старої Шенкерички, але це ще тільки збільшило чуйність старої. Вона стала дочку замикати на ключ, коли виходила з хати. Представмо собі зломане життя молодого, повного енергії та спосібного о. Грушки. По недовгій житті приневолюної самоти та відлучення від жінки, яку любив, о. Грушка виїхав до Америки та тут цілу енергію свого трагічного життя звернув на працю серед американської еміграції, ставши одним із перших піонерів організованого українського життя за океаном.

Є ще друга сторінка з його життя, а саме його заломання та конфлікт з Ватиканом, його реабілітація, по якій він вертає до рідного краю на парохію десь у брідських повіті.

Нужда в хаті-криївці старої Шенкерички.

Коротко по виїзді о. Грушки до Америки, а може й ще перед тим, помер старий Шенкерик. В домі вдови Шенкерички запанувала нужда, яку це побільшувала незарадність та дивацтво старої та дочки. Вони перенеслися мешкати у маленьку кімнатку з маленькою примітивною кухонкою до хати моєї тети. Відтоді то я мав спосібність стрітнутися з цією родиною дивачок, бо за таких уважала їх ціла околиця біля мійського парку в Тернополі, де положена Глиняна вулиця.

Мама з дочкою спали на одній причі на соломі, варили собі в примітивний спосіб поживу. Коли мама виходила на закупна, постійно замикала дочку на колючку, щоб не підкрався який ворог до неї.

А раз таки ворог підкрався.

Недовго по повороті о. Грушки до рідного краю та його реабілітації в Римі, коли він дістав парохію, напів удалася штука вирвати Генцю спід опіки матері. Цілий плян лірвання жінки о. Грушки уфлянував парох Тернополя о. Громницький спільно з о. Грушкою. Під позором, що парох має до старої Шенкерички якусь справу, вівзав її на парохію. О. Грушка підготував убрання для жінки та при помочі одного з тернопільських сотрудників дібралися вони до нужденної криївки старої Шенкерички та якось намовили Генцю покинути маму.

Що за потрясення дізнала стара Шенкеричка, коли повернувши домів застала хату вїтворену, а причу, на якій постійно висиджувала дочка, порожну. Як левинця кинулася на пошукування дочки та на залізничній стації таки дігнала та відібрала дочку від нещасного о. Грушки перед самим відїздом потягу. Це була остання проба о. Грушки відіскасти дорогу дружини з кіттів матери-дивачки. Після тої невдачі він вже не робив більше проб відіскасти дружини.

Сумний фінал.

Якось перед першою світовою війною може три, чотири роки, приїхав я зі Львова на великодній ферії до Тернополя. Памятаю, була це вчасна галицька весна з дощем та зі сніговицею. Довідуюся, що померла Генця; стара Шенкеричка пережила свою нещасну дочку, яка померла на чахотку. Коли тіло виносили з брудної криївки вже й причі не було; дочка та мама спали на долівці на купі соломі. На похороні був о. Грушка та його товариш, брат покійної о. Шенкерик. О. Грушка тільки з жалем та розбитим серцем, сам вже зломаний на здоровлю мовчки споглядав то на доминову своєї жінки та нежінки, то на свого ворога тецу, що зломала йому життя та своїй дочці. Загнала їх обидвох передчасно в могилу. Не видержав тоді брат Генці, о. Шенкерик, та такі публично серед товпи народу, яку цікавість стягнула на цей несамовитий похорон, кинув обвинувачення: „Мамо, це Ваша жертва“.

Яких два, три роки по смерті дружини помер і о. Грушка 1913-го року як парох Пеняк брідського повіті. По тій цілій дивній історії лишилася тільки між людьми української діляниці „коло Нового Городу“, себто біля мійського парку в Тернополі, приповідка: „Змарнуешся як та Шенкеричка“. Вона сама змарнувалася з дочкою та зломала життя талановитого та спосібного о. Грушки. Та колиб і не ця його життєва трагедія, то не булоб о. Грушки і в Америці як основника „Свободи“.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРИВІТ ВІД ПРЕДСІДНИКА ГОЛОВНОЇ КОНТРОЛІ У. Н. СОЮЗУ.

Ще заки появилася „Свобода“ я вже був в Америці й читав часопис „Руске Слово“, видаване греко-католицькою громадою в Шенандоа, Па., десь в 1891 році, а коли з кінцем того року цей часопис перестав виходити, то не було тут що читати „по своєму“, як ми тоді звикли говорити. Дперва у вересні 1893 року появилася наша дорога „Свобода“ і від того часу донині я її не перестав ніколи читати. В початках вона не виходила так правильно як тепер виходить. Її початки, що почалися в Джерзі Сіті, були дуже трудні, що пізнати по тім, що везли її на пошту малою тачкою... Вандрувала вона потім з біди по різних місцевостях. Була в таких місцях як Шамокін, Мавнт Кармел, Оліфант, Скрентон, Нью Йорк, а вкінці знову опинилася там, звідки вийшла, себто в Джерзі Сіті. Були такі, що її не любили, як вона народилася, і є такі, що її тепер не люблять. Та переживши з нею 50 років можу з ширшої душі сказати, що вона своє завдання виконала як слід. По справедливості, якби її не судити, треба признати, що вона за час свого 50-літнього існування зробила велику роботу. Чи хто хоче, чи ні, а мусить її признати великі заслуги перед американсько-українським громадянством, бо для його поступу вона зробила дуже багато. Мое бажання є, щоби ті, що її не люблять, вкінці таки прозріли і пізнали її корисну працю та її за її трудно полюбили та її помагали, щоби вона могла щасливо продовжати свою працю ще других 50 років.

Дмитро Капігула, МекАду, Па.

ВІДНА УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ.

Хто був між тими тисячами, що були учасниками Українського Здвигу в Нью Йорку, що відбувся минулого понеділка для пропаганди в справі Третьої Военної Позички, той може бути гордим з того, що та маніфестація так гарно випадала. Споглядаючи на ті прекрасні українські народні строї на сцені, чи між публікою, між якою українські дівчата продавали стемпси і бонди, та хто слухав української пісні й слів

ВЕРТАЄТЬСЯ ДОМІВ З ІТАЛІЇ.—Першим британським бранцем в Італії, котрого звільнено з полону й повернено до Британії, є генерал Адриан Картон де Вайарт, що його піймали італійці ще в 1941 році, як він розбився на літаку на Середземному морю. Він стратив одно око й одну руку в першій світовій війні.

ГОРТИ ВИЗНАЄ УРЯД МУСОЛІНІЯ.

WHERE THE FUEL GOES

AN ARMY TRANSPORT burns 33,000 gallons of fuel oil a day.

Мадярське Телеграфічне Бюро подало вістку, що малярський уряд на бажання Німеччини, признав кукловий „національний фашистський уряд“ Мусолінія, однаке Мадярщина не встані входить в безпосередні зносини з Мусолінієм.

Persian Lamb

\$200.00 до \$600.00

Не робить різниці, чи ви купете футро з PERSIAN LAMB за \$200 чи \$600, ви однаково хочете бути певними, що не купете „кота в мішку“.

Тому найліпше купити футро у фірмі Михайла Туранського, де поверх ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ жінки купують футра з ДОВІР'ЯМ.

Візьміть, наприклад, футро з PERSIAN LAMB. Великий вибір таких чудових футер, починаючи від ціни \$200 аж до \$600, в різних розмірах та в найновіших модах, дістанете у Михайла Туранського.

Кожне футро є вироблене зі шкірок, що мають чорні, блискучі та витривалі кучері. Такі футра надаються не лиш до ношення на довгі роки, але надають вам також краси. Вступіть сьогодні до Михайла Туранського і переконайтеся.

Отворено кожного четверга до 8. год. ввечір.

MICHAEL TURANSKY 350 Seventh Ave., New York City

Between 29 & 30 Sts. 16th Floor. L.Ackawanna 4-0973

Отворено щодня до 6. год. веч. В суботу до 5. год. веч.

ВЕЛИКЕ ВСЕНАРОДНО-РЕЛІГІЙНЕ ТОРЖЕСТВО

СОТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ПРОБУДИТЕЛЯ ГАЛИЦЬКОЇ УКРАЇНИ

о. Маркіяна Шашкевича

відбудеться

В НЕДІЛЮ, 3. ЖОВТНЯ (SUNDAY, OCTOBER 3, 1943)

В ЦЕРКВІ СВ. ЮРА, НЬО ЙОРК, Н. Й.

ПОРЯДОК СВЯТА:

- НЕДІЛЯ, 3-го ЖОВТНЯ, 1943:
- Рано: 9. год.: збірка всіх братств і організацій з парорами, відзнаками на 6. вул. у парох. домі.
- 9:15 год.: похід до церкви, привітання Достойних Владик: Ексцеленції Константина і Амвросія.
- 10 год.: Велика Архієрейська Служба Божа Відслужить її Єп. Покровитель і Господар Свята Владика Ординарій Кир Константин і сослуженні Високоприродобного Отця В. Баранника, Протоігумена ОО. Василя Америка-Канади, і Всесвітлішого Отця Канцелера Філімона Тарнавського та всего ревного нашого Духовенства.
- Святоче Слово вигол. Владика Кир Амвроз. По Службі Божій відслонення і посвячення пам'ятника о. М. Шашкевича довершить Кир Амвроз враз із Духовенством.
- Всі наші організації просимо вислати по одному делегатові, як кума, до посвячення-відслонення пам'ятника.
- Вечером: 6 год.: у церкві: Велика соборова панакхид за бл. п. о. М. Шашкевича. Оба Владики і все наше ревне Духовенство беруть в ній участь.
- 8:30 год.: Величавий Концерт у честь Пробудителя о. Маркіяна Шашкевича у Тави Голл (на 43. ул. між Таймс Сквер і 6-ю Евено).
- Тікети можна набути в парох. офісі, або при вступі на концерт. Просимо спішитися — бо число тікетів обмежене.
- Українці! Всі прийдіть і спільно склонім голову та віддаймо поклін цьому, що віддав за свободу народу свої сили, здоров'я й життя.

Комітет Свята.

Д. Д.

БЕРЕСТЕЧКО

(Дописувачка)

Наближаємося до села Пляшевої. Перед очима зелений луг, і серед нього, праворуч, на горбочку показався якась будівля з хрестами на стрісі, а побіч неї кілька дощатих хаток. Оце знаменита Журалиха, де сточилася найлютіша битва після того, як покинуті татарами, без гетьмана, (його потягнув за собою хан у полон), козаки два тижні боролися від кількох разів дужчого ворога. Коли вже більшу частину війська завзятий Богун встиг вивести вночі через наспіх збудовану греблю, розгромивши корпус Лянцкоронського, що заступив був дорогу, — сталося страшне і несподіване. Хтось гукнув: — «старшина утікає!» І весь табір огорнула паніка. Усе, що було в ньому живого, кинулося через греблю, через воду, через болото, збиваючи з ніг душачи одне одного. Не могли заспокоєння Богун, що гуквав з того берега, не могли умовлювання митрополита коринтського Юсафа, що хрестом у руці думав зупинити втікачів. Тисячі людей загинули багно й болото, повстали мости й греблі з трупа... А ззаду вдарило на табір королівське військо...

Мізерна болотняна Пляшева зробилася кладовищем для 30,000 наших прагидів. Тоді-то триста молодців не посоромили землі української. Отут, на лій Журалісі, на цьому горбочку серед багністого луга, окопалися вони і билися, як льви; вороги здивовані їх відвагою, обіцяли їм життя, але тільки здалися в полон. — Не сховав ніхто: покидали у воду гроші, які з собою мали, обнялися по братерськи, і всі поклали за рідний край, знищивши силу ворогів. Зостався в живих один козак, але й той не сховав підатися, хоч сам король обіцяв йому життя; вскопчив у човен і відбивався доти, доки не впав постріляний і порубаний.

На цій-то Журалісі, що зберегла ще сліди окопів, почаївські ченці будують церкву — надгробок. Вона має бути надземна і підземна. Зверху — півкругла вітарна стіна («абсиди»), 10 сяжнів заввишки. Над нею мають бути бані з хрестами, на самій стіні намальовані будуть образи й Розп'яття. Перед стіною відкритий поміст, під яким в низу, під землею, церква — з братською могилою. Над землею введено в тині шось на сяжені і накрито дерев'яною покрівлею. Розставлено чомусь і маленькі бані з хрестами. Підземна церква готова вже. Ми спустилися туди по вогких цегляних сходах. Посеред церкви вимуровано з цегли шось, наче грубу, яка виходить аж у стелю. Оця «груба» насипана у щербі козацькими кістками. З чотирьох боків зроблено вікна за склом, і дивляться на вас черепи козацькі, поблискуючи білими зубами... В горі над цією «грубою» зроблено скляну стелю так, що можна дивитися на кості й зверху. Весь горбок і підземну церкву в ньому перезіває тунель, виложеній цеглою. Ченці пояснили нам, що це для того, щоб коли буде на поминках 1. вересня багацько прочан, можна було одною стороною входити, а другою виходити.

Як це все буде зроблене так, як стоїть у проекті, то могила-церква буде опрацьована добре. Коштуватиме це по обрахунку 35 тисяч карбованців. Ченці усе нарікали при нас, що нема в них грошей, що, мовляв, жертви на пам'ятник збираються дуже повільно... Поспитали ми, — а деж музей отой, що про нього писався? Питали також, чи нема

книжечки Кааміна про Берестецьке поле, «виданої київським воєнно-історичним товариством і розданою торік на поминках тисячами. Весь „музей“ — невеличкий дерев'яний шит, на якому: турецький меч, шматок рушници, кілька шматочків іншої зброї та декілька хрестів і монет. Придивилися ближче, аж серед хрестів отих — хрест 1812 року, а серед монет — медаль у пам'ять кримської війни 1854 року! Оттакий-то музей. А здається можна знайти тут старовини чимало, бо он селяни, орючи свої лани на місяць колишнього байовища, раз-у-раз викопують то шаблю заржавілу, то мушкету цілого, а то й гармату. Та тільки, видно, треба для збирання музею більше

тямунних рук, чим оті, що всякі нові медалі до нього приточують. На могилах живе кілька почаївських ченців і пара дідів калісуватих та кілька молодших послушників. Ходять зі значками „Союзу рускаго народа“, а говорять тільки по українськи, бо інакше, видно, не вміють. Повиносли й подарували нам кожному по дві книжечки, видані в Почаєві про Берестецько; одна книжечка зветься: „Козацькі могилки под Берестецьком на Волині“, а друга, менша: — „Козацькі могили над Пляшевою“. Обидві скомпоновані дуже примітивно, тенденційні і повні історичних помилок. Такою духовною стравою годували почаївські ченці тушешній народ.

З Жураліси пішли ми на „Волиню“ і на „Монастирщину“, — такі ж саме горби серед багністого луга. Ледви можна було перейти по мочарах. Довелося далеко обходити тонкі місця, іноді перепливати човном нешироку, але дуже глибоку Пляшеву. За 260 років місцевість значно висухла; скрізь покопано рови для осушки, — і то таке болото. А щож то було тоді, як козаки тут билися! Не диво, що тут сталася така катастрофа...

Волиця — острівцець у 4 десятинах, весь укритий дубовим лісом. В цьому гайку почаївські ченці, які тепер скрізь по цих місцях господарять, думають заложити скит із таким уставом, щоб жінок допускати сюди тільки раз на рік, — оповідав мені один із ченців, наших супутників. На „Монастирщині“, де при розкопках знайдено багато козацьких кісток, ченці поставили хреста з написом: „Рускій чоловік! не забувай цього м'єста. Здаєсь за твою в'ру православному, за рускую землю, зложили свої кости 30,000 козаков, избитихъ въ 1651 году“.

Від „Монастирщини“ видно вже й село Острів. Туди й ми попростували. В Острові старенька дерев'яна церква типового стибу з трьома ба-

ПРИЙШЛА ЧЕРГА НА НИХ.—Бернард Лешнер (наліво), філадельфійський гарматчик прибережної сторожі, що є жидівського роду, дістав коло Салерна, в Італії, приказ стеретти на американським транспортним кораблі двох ранених нацистичних бранців, що попали в американські руки з 16. панцирової дивізії.

нями, збудована в 1650 році. В ній козаки сповідалися й причащалися перед битвою. Службу Богу правив сам святий Юсаф Коринтський, перепоясавши гетьмана Богдана мечем, посвяченим на гробі Господнім в Єрусалимі. В тій же церкві й поховано його з королівського наказу після того, як поляки забили його, здобувши козацький табір. Але де могила, або її місце — тепер невідомо.

Церковка дуже маленька, притулилася серед зелених кущів; почорніла, перепалася з низу, якось розповзлася. Давніця стоїть окремо, і її ледви видно серед кущів бузку. Церковця козацька доживає останні дні, бо вже збудовано велику нову церкву, що стару церкву мають перенести на „Монастирщину“, на могилки козацькі. Те це було добре, а то хто зна, яка інакша дождає її доля. Хіба мало гине в нас всякої старовини, коли за неї небають навіть ті, кому найбільше, здавалось, личить про це дбати.

Уже вчороти, коли ми, попровавшись із ченцями, які увесь час супроводили нас у мандрівці по козацьких могилах, вийшли з Острова. Над Пляшевою курився білий туман, і ледви-ледви маячили високі вежі берестецького костела. Поки що костел цей — найміцніша пам'ятка нещасливої для нас битви.

ПОСТУПОВІ РУМУНИ ПРОТИ КОРОЛЯ.

(ОНА). — В Лондоні відбувалися наради визначних провідників придунайських країн, на яких один з румунів; Децебаль Матієску, зробив заяву, що як скінчиться війна, то поступові румуни будуть домагатися, щоби Аліанти перевели в Румунії голосування над тим, чи нарід хоче, щоб там далі панував король, чи сходе завести такий державний лад, який є в Америці. Матієску є той думки, що якби Америка, Велика Британія і Советський Союз дали румунському народові нагоду висловити свою

волю, то він певний, що король Михайло довго би в Румунії не попасав. Матієску був давніше членом румунської амбасаді в Лондоні, але як генерал Антонеску віддав Румунію в гітлерівські руки, то він зрезигнував. Матієску говорив, що теперішнє румунське правління немає в Румунії ніякого глосусу, бо німці опанували край до тої міри, що правління тільки виконує прикази з Берліна. Навіть генерал Антонеску не має що до балаканія. Сьогодні Румунія стала німецькою колонією, в якій правлять німці так як у себе дома.

Матієску каже, що якби Аліанти хотіли перевести в Румунії голосування, то румунське громадянство привітало б такий крок з великим ентузіазмом. Привітало б тому, бо теперішній уряд і король Михайло віддали Румунію на поталу німцям. А як німці будуть побиті, то румунський нарід також бажав би мати нагоду розправитись з зрадниками. Матієску сказав, що теперішній румунський уряд є нацистичний і він повинен бути покараний в такій самій мірі як інші воєнні приміральники. Румунії не треба було мішатись у війну, бо нарід такої не хотів.

10% SAVED NOW OR 100% TAKEN BY THE AXIS LATER!
BUY WAR BONDS

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА
Дня 17. вересня 1943 року помер у 57. році життя **ІОСИФ ПЕРЕЛІМБИДА**, член Тов. Запорозька Січ, від. 385 У. Н. Союзу в Мінеаполіс, Мінн. До Союзу вступив 1922 року. Покійний уродився в селі Присівці, повіт Зборів, Західна Україна. Похований у селу Жури, брата і сестру. Похорон відбувся 21 вересня в українській гр.-кат. церкві св. Константина. Поховано його на цвинтарі St. Mary. В. П. П. Уряд.

ЯПОНЦЯМ НЕ ВДАЛОСЯ СКРИПЛЕННЯ ГАРНИЗОНУ В БЕВАКУ.

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Японські спроби вислати підкріплення повітрям їх ослабленим силам на Новій Гвінеї розбили аліанські літаки, атакою на летнище Бевак, де вони знищили 58 літаків. Літаючи низько понад поверхню землі аліантські літаки острілювали порт Беваку й загопили або знищили 7 великих та 29 менших ворожих кораблів.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, від. 234, повідомляє своїх членів, що триквартальні збори відбудуться в суботу, 2. жовтня, в У. Н. Домі, в год. 8. вечір. Всі члени обов'язково мають бути на зборі, бо є дуже важкі справи на вирішення. Бузе літ контроль за цим квартал, зв'язує урядників зі Західними Союзними Зборами і пригортає до свідкування 50-літнього ювілею У. Н. Союзу в Нью Йорку. Обов'язком кожного члена є в наступних 5. місяцях привести одного нового члена як дарунок для Батька Союзу. Внесіть свої діти і внуки до своєї рідної організації. С. Могила, фін. секр.

ШКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Тов. Вітовського, від. 301, відбудуться в неділю, 3. жовтня, в год. 1. пополуночі, в паролійській сали, 1944 В. 1-й вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори. — За уряд: Л. Доманчук, предс.; К. Гавалітський, клас.; М. Горний, секр.

Д-р ВОЛОД. ГАЩИЦЬ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
690 S. 19 ST., NEWARK, N. J.
Tel.: Essex 3-5066
Урядові години: Від 1 до 3 пополу.; від 6 до 8 вечір.
В неділі згідно з умовою.

Даром пробка МІЛЕРТОН LAXATIVE

Тепер є небувала нагода для всіх, що терплять на неможливість шлунока й випробувані коштовні ліки й зела, а не найшли полегши. Тим усім поручаємо спробувати даром Зела Мілертона, котрих не запарюється ні варити, а споживається в натуральній формі. Пожиттєві пробки переконаються, як скучно діють в неможливість таких, як квас шлунока, газ, несправність, запір, брак апетиту, біль голови й інші неможливані, котрі походять зо злого травлення. Щоби переконалися, пишіть по пробку.

Спеціальна Оферта по знижених цінах.
[ ] \$1.00 за 1 коробку Мілертону
[ ] \$1.50 за 2 коробки Мілертону
[ ] \$2.00 за 3 коробки Мілертону
Питайте за зйалки Мілертону у вашій сусідній аптеці, а як там його не мають, то пишіть до:
J. S. MILLER, Inc., Dept. U, P. O. BOX 628, NEWARK, N. J.
Single package not sent C.O.D. Small postage stamps acceptable. Літ діни важкі лише при задоволенні просто з головного офісу.

ДІСТАНУТЬ ЗАНЯТТЯ

ПOTРІБНО МУЖЧИН ДО МИТЕР ТРОКІВ.
Стале заняття. Тижневий платіж \$39.14. Праця в Гобокен у воєнній індустрії. Треба мати драйверс лайсенс. Голоситись до: 190-
JOHN J. CASALE, Inc.
610 W. 21st St., New York City, Chelsea 3-6200.

ДОМИ НА ПРОДАЖ

НАПРОДАЖ В-ФАМІЛІЙНИЙ МУРОВАНИЙ ДІМ,
до 5 кімнат на родину, в добрім місці, зі всіма модерними уладженнями, парові огрітти і гаряча вода. Для сторожа дому 4 кімнати особно. З причини недури продаж цей дім по уміркованій ціні. Голоситись до: 172-
JOHN DUBECK
147 CHESTNUT AVENUE, JERSEY CITY, N. J.

ВСІ ІДІТЬ — до —
STEPHEN D. SATZEWICH
32 E. 7th ST., NEW YORK CITY
Tel.: GRamercy 3-0713
Купувати фарми, дом, землю і рійні потрібні аскурації, як також продавати фарми або дом.

ДАРОМ! ДЛЯ СКОРОГО ПІЛГІ Я ПОМОЧИ В БОЛЮ **РЕВМАТИЗМУ ВАПНІННЯ ЖИЛ НЕВРАЛЬГІ**
Якщо Ви ще ніколи не вживали РОСЕ таблицю просимо Вас їх спробувати — ладним коштом. Позвольте вислати Вам ладну пачку — вживайте 24 таблиці ДАРОМ, якщо вони не дадуть Вам пільги і Ви не будете вповні вдоволені з вислідом та дешової ціни цієї пачки, зверніть не зжунти часті і Ви не будете нам нічого долати. **ВІДЧИНІМ ВВАЖАТИМЕ ДЕНЬ, КОТРОГО ВИ ВИСЛАДИ ПІО ЦІ ДАРОВАНИ ТАБЛИЧКИ.** Не посилайте грошей лиш Ваше ім'я і адресу до:
ROSSE PRODUCTS CO., Dept. O-19
2708 W. Farwell Ave., Chicago 45, Ill.

БОЛІНІ

Рапи на ногах, опухлі ноги, набряклі жили, болотні ноги, флелітис (запалення жиля), напухлі або болотні коліна чи кісточки і ревматичні ноги успішно лікуємо новими європейськими методами без операції.
Лікує згубніми ліками і котиса. Офісні години: в понед. і четвер. від 1. до 8:30 веч.; п'ят. і п'ятн. від 1. до 6. веч.; в серед. і субот. від 1. до 5. веч. В неділі і свята нема урядових годин
Dr. L. A. BELLA
320 W. 86 St., New York City
Баньоло Бродвею. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІСТ.

ПРОДАЮ
ДОМИ, ФАРМИ, РЕСТОРАНИ, САДУНИ, БУЧЕРНІ, ГРОСЕРНІ в рійного рода бізнесі. Повагоджує нотаріальні справи. Продаю рійного роду аскурацію
PETER BARTKIW
Real Estate & Insurance Broker
Notary Public
309 E. 14. St., New York, N. Y.
Phone AL. 4-8254

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН
і вище
ОБСЛУГУЄМО В ПЕРТ АМБОРІ І ОКОЛИЦІ
KANAI KAIN FUNERAL HOME
433 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ЛИТВИН І СІН УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга шира і чесна
382 Morris Avenue, cor. Springfield Ave., NEWARK, N. J.
Phone: ESsex 3-5347

ІВАН БУНЬКО УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребамі по-літ-тис і такій як \$150.
ОБСЛУГА НАКРАЩА.
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 6th St., NEW YORK CITY.
Rignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛАДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЦЮ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320.
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ

ПЕТРО ЯРЕМА УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Занимаєсь похоронами в БРОНКС, БРООКЛІН, НЕУ ЙОРК І ОКОЛИЦІХ
129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel. ORchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 Prospect Avenue, (cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel.: MEtrose 5-6877

AS THE SECRETIVE MAN ENTERED THE BUNGALOW COMPOUND, A LITTLE MONKEY LEAPED FROM A TREE.

